

Зрештою, сказане стосується не лише творів релігійного малярства. Мистецьке видання такого формату не мислиме без щедрого ілюстрування, і читачі монографії у багатьох випадках уперше матимуть можливість ознайомитися з численними маловідомими або й незаниманими досі творами Т. Копистинського, що суттєво збагачує й унаочнює уявлення не лише про його доробок, але й про мистецько-образний світ його епохи. Можна згадати ще одну маловідому роботу майстра: в Римі у мистецькій колекції, яку зібрав у 1960—1970-х рр. патріарх Йосип Сліпий, зберігається плащаниця, близька до репродукованої у монографії Л. Купчинської (С. 178) й датованої 1912 р.

Згаданий реєстр, насичений різними відомостями, взаємодоповнюється з докладною картою тих міст і сіл, де працював митець. А якщо згадати ще й ретельно укладений список рукописних джерел та літератури, що були використані авторкою, як також іменний та географічний покажчик, то стануть зрозумілими джерела тієї великої інформативної насиченості, яка властива рецензованій монографії. Виконана Ларисою Купчинською наукова й пошукова праця достойно поліграфічно оформлена (художній редактор й автор макету Роман Гера). Відтепер вона буде даниною пам'яті Теофіла Копистинського.

Олег СИДОР

Галина Івашків. Декор української народної кераміки XVI — першої половини XX століть. — Львів: Інститут народознавства НАН України, 2007. — 544 с.

Монографія Галини Івашків „Декор української народної кераміки XVI — першої половини XX століть” — перше комплексне наукове дослідження декору української народної кераміки як цілісної мистецької та семантичної системи. Важливо й те, що декор українських глиняних виробів автор подала у порівняльному контексті тенденції декоративно-прикладного мистецтва України й інших народів Європи.

У праці дослідниця спирається на значну джерельну базу, широкий фактологічний матеріал, більшість з якого вперше вводить у науковий обіг. У книжці опрацьовано предмети з майже 30 музеїв України, Польщі (Варшава, Жешув, Краків, Люблін, Перемишль) й Росії (Санкт-Петербург), з багатьох приватних колекцій зі Львова, Києва, Чернівців та унікальної збірки Петра Лінинського. Саме остання відіграла особливу роль у пізнанні характерних особливостей української народної кераміки. Понад два роки Г. Івашків працювала над інвентаризацією збірки кахель П. Лінинського, яку той подарував музеєві (понад 1300 предметів), та готувала виставку „Давні кахлі Галичини: від витоків до XVIII століття”. Сьогодні ця виставка перебуває у постійній експозиції Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України.

До монографії автор залучила й численні архівні джерела (записи, світлини), власні експедиційні матеріали. У роботі здійснено вдалий порівняльний аналіз місцевих особливостей декору української кераміки у слов'янському та частково європейському контекстах. Дослідниця слушно зауважує, що бережливе ставлення до традицій і водночас пошуки власного творчого почерку призвели до широкого різноманіття орнаментальних мотивів і композиційних схем у виробах народних майстрів. Питання своєрідності

національного стилю проаналізовано на прикладі низки глиняних пам'яток з різних регіонів України.

Детальна класифікація орнаментальних мотивів дала можливість Г. Івашків уточнити семантику деяких з них. При цьому автор доречно використовує матеріали археологічної кераміки України (Трипілля-Кукутені, Черняхівської культури тощо), Давньої Русі, що творить вагомий підґрунтя для висвітлення трансформацій української кераміки XVI—XX ст. Подальший детальний розгляд не лише традиційних мотивів, а й тих новацій, які увійшли у коло сюжетів XVIII—XIX ст., суттєво розширює загальний діапазон стилістичного аналізу й надає дослідженню більшої фундаментальності.

На думку дослідниці, характерною особливістю декору української народної кераміки є застосування не одного, а одночасно кількох способів її оздоблення, наприклад, риткування і розпису ангобами, риткування і розпису вохрою, риткування і ріжкування, риткування і полірування, риткування і поливання (С. 92).

Г. Івашків уводить у науковий обіг велику кількість предметів з музейних і приватних збірок. Подаючи зображення тварин, риб та птахів на різних видах глиняних виробів, автор звернула увагу передусім на типи композиційного вирішення та семантику образів. Слушно зауважено, що українські гончарі для зображень птахів найчастіше обирали відкриті поверхні мисок, рідше вони траплялися на різних видах посуду закритого типу (С. 348).

У монографії акцентовано на конкретних особливостях іконографії образів, зокрема міфологічних та християнських, а також різноманітних жанрових сценках. На яскравих прикладах ґрунтовно проаналізовано мотиви однорога, сирени, русалки,

Сенмурва, василіска та ін. Прикметно, що образ Сімаргла-Сенмурва, який зображав на своїх кахлях та мисках відомий косівський гончар Олекса Бахматюк, Г. Івашків розглядає крізь призму релігійно-міфологічного світогляду, який побутував у гуцулів та покутян, залучаючи при цьому дослідження Р. Кайндля, В. Шухевича та інших учених. Аналізуючи міфологічні образи на глиняних пам'ятках, дослідниця зіставляє їх з подібними, відтвореними у вишитих рушниках, гравірованих чи різьблених на дереві композиціях.

Г. Івашків значну увагу приділила релігійним образам та побутовим сценкам. Відзначимо, що вона не замикається у межах побутової кераміки, а поглиблено вивчає керамічні іконостаси, рельєфи й ікони з України та інших країн. Кахлі з християнською тематикою розглядаються у контексті розвитку кахлярства в Німеччині, Польщі, Словаччині, Чехії і Швейцарії. Для порівняння подаються окремі ілюстрації чи навіть цілі таблиці (С. 393). Деякі сюжети із християнською тематикою на кахлях авторка слушно зіставляє з іконами на склі (С. 395).

Дослідниця ретельно аналізує образи ангелів, зображення дзвіниць і церков, покликаючись на приклади різних типологічних груп традиційної народної кераміки (кахлі, миски, тарілки, дзбанки, глечики).

Стосовно зображення та побутових сенок, то цілком можна погодитися з твердженням дослідниці

про те, що тематика сюжетів була переважно традиційною, а тому в оздобленні різних керамічних предметів бачимо спільні теми. Відмінними, однак, є композиційні вирішення, адже саме вони часто залежали від форми предмета (С. 455—456). На прикладах кераміки з різних регіонів України Г. Івашків вичерпно охарактеризувала розмаїття одинарних зображень та складних сюжетних сцен: „Виїзд“, „Панський виїзд“, військові, ярмаркові актори, „Водіння ведмеда“, „В корчмі“, сцени кохання, праці (в тому числі зображення гончарів, ткачів, мірошників), музикування, полювання та зображення вершників.

Зазначимо, що у праці сповна використані сучасні комп'ютерні можливості обробки ілюстрацій, і тому кожне фото виразне. Висока культура подачі текстового та ілюстративного матеріалу надає книжці опатності та сучасного вигляду. Виклад матеріалу логічний, послідовний, достатньо науково аргументований і водночас легкий для сприйняття.

Монографія Г. Івашків „Декор української народної кераміки XVI — першої половини XX століть“ — вагомий внесок у сучасну українську мистецтвознавчу науку. Це видання стане цінною джерельною базою для мистецтвознавців, етнографів, музейних співробітників, колекціонерів, викладачів і студентів, усіх шанувальників народної культури й мистецтва.

Орест ГОЛУБЕЦЬ

Борис Тарасович Білінський (до 75-річчя від дня народження). Біобібліографія / Відповідальний редактор Ярослав Шпарик.— Львів: НТШ; ЛНМУ, 2008.— 328 с.

2008 р. вийшла друком книжка „Борис Тарасович Білінський (до 75-річчя від дня народження). Біобібліографія“ за редакцією Ярослава Шпарика. Як сказано у вступі, „в книжці підсумовано науковий та публіцистичний доробок відомого українського лікаря-онколога та громадського діяча проф. Б. Т. Білінського...“ Видання побудоване за оригінальною схемою — поділене тематично на 22 розділи, які починаються з найвагоміших праць ювіляра за відповідною тематикою і завершуються бібліографією робіт автора. Вражає різноманітність тем, що віддзеркалює широкий діапазон зацікавлень ювіляра: загальні проблеми медичної науки та практики, організація охорони здоров'я, публікації з питань надання допомоги інкурабельним хворим, проблеми деонтології і лікарської етики, захист прав пацієнтів і лікарів, морально-етичні проблеми біології та медицини як науки. Широко представлені роботи з історії онкології і кафедри, якою тривалий час керував ювіляр.

Борис Білінський працював у різних сферах медицини. Це знайшло відображення у наукових публікаціях, які об'єднані в окремі розділи: проблеми термічних опіків, загальні хірургічні проблеми, онкологія, феномен ракових клітин у рані та крові, питання Чорнобиля (з точки зору онколога, у 1989

й 2006 р.), клінічні і теоретичні питання окремих локалізацій раку — пухлин грудної залози, шлунка, щитоподібної залози та ін. Розглядаються питання хірургічного, променевого, медикаментозного, гормонального та імунологічного способів лікування пухлин. Вагоме місце посідає проблематика імунології пухлин. На цю тему ювіляр разом зі своїми учнями опублікував 117 праць.

Окремо представлені публіцистичні роботи Б. Білінського (близько 70), які висвітлюють діяльність ювіляра як члена Народного Руху України від часу його створення, Українського лікарського товариства, Наукового товариства ім. Шевченка та інших громадських організацій. Наприкінці книжки є цікавий розділ про альпінізм, що був і є одним з основних захоплень автора. Світлини, які характеризують ювіляра як політика і громадського діяча, завершують книжку. В рецензованій праці можна прочитати про місто Збараж (Тернопільщина) — родинне гніздо ювіляра, про рід Білінських, який протягом кількох поколінь відігравав значну роль у житті Збаражчини і Західної України, про батька-лікаря, одного з провідників українського руху в Збаражі, який трагічно загинув від рук НКВС у 1941 р.

У книжці вміщені статті ювіляра про його учителів — проф. Г. Ковтуновича і проф. А. Гнатишака.

